

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep.
0032 OSLO

Holmen Hilde Engebakk

Vår ref.
23/00138-9

Deres ref.
22/4033-

Dato
16.06.2023

NMBUs innspill til profesjonsmeldinga

NMBU er stort sett enig i det utfordringsbildet som er skissert opp.

Vi bygger våre innspill i det vesentlige på utdanninger ved Fakultet for landskap og samfunn (LANDSAM) og Fakultet for realfag og teknologi (REALTEK). Innspillene er i stor grad presentert gjennom konkrete eksempler på hvordan NMBU i disse utdanningene arbeider for møte framtidens behov for kompetanse, hvilke utfordringer vi ser og i noen grad også hvilke tiltak som kan være aktuelle framover.

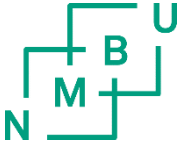
Profesjonsmeldingen skal:

«.. innehalde tiltak som bidreg til at samfunnet har god tilgang på kompetent arbeidskraft, at profesjonsutdanningane gir rett kompetanse og at vi har utdanningar som rekrutterer frå heile befolkninga. Hovudvekta skal vere på dei rammeplanstyrte lærar-, ingeniør, helse- og sosialfagutdanningane.»

Generelt

1. I teksten over har vi trekt opp ein del utfordringar for profesjonsutdanningane. Er de samde i at dette er sentrale utfordringar? Kva vil de eventuelt trekkje fram for å supplere eller korrigere dette utfordringsbiletet?

Meldingens formål må være å bidra til å utvikle de utvalgte profesjonsutdanningene ved å gi institusjonene de rammevilkår som er nødvendig for kunne utvikle utdanningene i tråd med framtidige kompetansebehov innen digitalisering, innføring av ny teknologi, demografiutviklinga, klimaendringer og mm. NMBU har flere profesjonsutdanninger, og de fleste av disse er ikke underlagt forskrift om rammeplaner, men har flere av de sammen utfordringene som ingeniør-, helse- og lærerutdanning. NMBU har derfor innspill til den bebudede profesjonsmeldinga også for profesjonsutdanninger som ikke er rammestyrt, men som ligger innen

kompetanseområder som er nødvendige for blant annet å gjennomføre det grønne skiftet.

Rekrutteringsutfordringene fremover vil være hovedutfordringen i sentrale profesjonsstudier i Norge. Rekruttering av dyktige studenter til ingeniør-, helse- og lærerutdanninger er alle avhengig av at vi har gode lærere i skolen. Uten gode og mange nok lærere f.eks. i realfag vil rekrutteringsutfordringene øke ytterligere i flere fagområder. For å sikre at vi får utdannet nok lærere til og i skolen, er rekruttering til lærerutdanningene avgjørende for rekrutteringen til høyrere utdanning. NMBU ønsker derfor utvikling av en egen rekrutteringsstrategi – og kampanje for lærerutdanning.

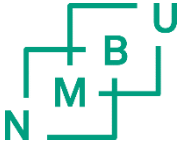
2. Korleis kan universitet og høgskular utvikle utdanningane i tråd med framtidige kompetansebehov og samfunnsendingane vi trekk opp?

NMBU tilbyr grunnutdanninger, videreutdanning og fleksible og desentraliserte studietilbud. NMBU er i systematiske dialoger innen lærerutdanning, etter- og videreutdanning og forskning med skoleeiere. Bakgrunnen for dette er nasjonale strategiske satsinger på partnerskap mellom skole og lærerutdanning. Videre har lærerutdanningene alltid tilbudt EVU. NMBU ønsker at det, på tilsvarende måte som innenfor skole og lærerutdanning er etablert støtte til utvikling av partnerskap, etableres støtte til etablering av partnerskap mellom flere fagfelt/studieprogram og offentlig- og privatsektor for å imøtekomme et skiftende kompetansebehov.

Profesjonsutdanninger, for eksempel lærerutdanninger, har en integrert obligatorisk praksisopplæring som studentene skal gjennomføre. NMBU ønsker at finansieringen av praksisopplæring styrkes og poengterer viktigheten av et nært samarbeid mellom universitetet og offentlig- og privat sektor for gjennomføring av praksis. Praksisopplæring er en viktig del av profesjonsutdanninger og må dermed holde høy kvalitet.

Norge er avhengig av at kommuner, stat og fylker kan legge til rette for en langsiktig lokal samfunnsutvikling i alle deler av landet – både i distriktene og i urbane strøk. Det skjer gjennom planlegging der kommunene har et særskilt ansvar, de skal planlegge langsiktig for utbygging, bruk av arealer, utbygging av infrastruktur, sentrumsutvikling, næringsutvikling, miljø og folkehelse. De skal sørge for gode steder å bo, besøke og drive næring. Det krever kunnskap om utbyggingsmønster, stedsutvikling, næringsutvikling, miljø, befolkningsgrunnlag, naturressurser og arealbruk. Det er også viktig å forstå hvordan man kan bruke denne kunnskapen til å styre utviklingen i ønsket retning. Ved NMBU har LANDSAM lange tradisjoner for å tilby flere profesjonsutdanninger som er avgjørende for å få til en slik samfunnsutvikling.

Ingen av profesjonsutdanningene ved LANDSAM er rammestyrte, (profesjonene er: «Eiendom» (Jordskifte), «By- og regionplanlegging», «Eiendomsutvikling», «Landskapsingeniør», «Landskapsarkitektur» og «Folkehelse»). Noen er regulert gjennom hyppige akkrediteringsprosedyrer i samarbeid med yrkesorganisasjonene, for eksempel AESOP (European School of planning) og Norske landskapsarkitekters forening (NLA). Utdanningen i «Eiendom» er designet i nært samarbeid med Domstolsadministrasjonen, da masterutdanningen kvalifiserer for stillinger som

jordskiftedommer. Alle de nevnte utdanninger utvikles og revideres i samarbeid med aktuelle arbeidsgivere, arbeidstagere og deres faglige organisasjoner.

Både utvalg av case og prosjektoppgaver, samt sensur av disse foregår i samarbeid med representanter fra de ulike relevante yrkesgruppene. «Den akademiske kvaliteten innebærer at den profesjonelle/studenten skal være oppdatert innenfor relevant forskning og teoriutvikling, men kanskje enda viktigere er å innlære en spørrende, kontekstrelevant, kritisk, helhetlig, metodisk og forskningsbasert vurderingsevne. Profesjonsutøvere selv vil sjelden ha mulighet til den systematisk-kritiske refleksjon rundt utøvelse av faget. Det er profesjonenes akademiske avgreining som har dette ansvaret.

Etter mange samtaler og andre undersøkelser med nåværende og tidligere studenter, arbeidsgivere, kandidatorganisasjoner og bred erfaringsutveksling med søsterutdanninger i utlandet har våre utdanninger vært gjennom en rekke revisjoner. Fra å ha hatt en stor vitenskapelig og forelesningsdominert «grunnblokk» har studieløpene blitt utviklet til å trekke inn problembaserte flerfaglige oppgaver «fra virkeligheten» allerede tidlig i studiet. Dette har ført til bedre motiverte studenter og færre «avhoppere». I motsetning til «i gamle dager», da mange kom fra praktisk opplæring, har mange av studentene i dag færre erfaringer/«knagger» fra virkeligheten å henge ny teoretisk kunnskap på.

Utdanningene er dermed ressurskrevende, både når det gjelder bemanning og fysisk læringsmiljø. Årstrinnene må være overkommelige, det kreves store «tegnesaler», mange grupperom, datalaber og, for landskapsarkitekt- og landskapsingeniørstudentene spesielt, gode plantesamlinger og midler til besøk av referanseanlegg.

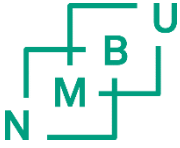
Kvalitet

3. Sikrer krava vi stiller til fagmiljø gjennom lov og forskrift kvalitet og relevans i profesjonsutdanningane, eller er dei til hinder for t.d. praksisretta utdanningar?

Etter NMBUs vurderinger er det i profesjonsutdanningene behov for ulike stillingskategorier som sikrer kvalitet og relevans. I profesjonsutdanninger er det viktig at ansatte har dobbeltkompetanse som gjør at de både har solid teoretisk kompetanse, men også særs god kjennskap til det praktiske profesjonsfeltet. Dermed er det behov for å utvikle kvalifiseringsveien frem mot førstelektor- og dosentstillinger, i tillegg til ph.d. og professorløp.

4. Kva barrierar finst når det gjeld å tilsetje personar med fersk erfaring frå yrkesfeltet anten i delte eller heile faglege stillingar i profesjonsutdanningane? Kva kan byggje ned desse barrierane?

Barrieren for heltids- og deltidsstillinger består i at lønningsnivået i universitetene ligger lavere enn hva kandidatene kan forvente seg ute i praksis. Det er også en barriere for slike stillinger ved et universitet at vi gjerne vil kreve ph.d.-utdanning for å sikre at vi har en god synergi mellom forskning og profesjonsfeltet. På fagområder med få stipendiatstillinger blir denne rekrutteringsbanken svært begrenset. Vi har

løst dette delvis ved å bruke ansatte med praksiserfaring mer aktivt inn i undervisning og veiledning, samtidig som vi har forskningsprosjekter som oftest er tett på praksisfeltet. Vi har også rekruttert kandidater med praksiserfaring i tillegg til doktorgrad, og vil legge til rette for flere næringsph.d.-stillinger der det skulle være muligheter for det. Lønnsnivået i skole og privatsektor er krevende å matche i stillinger som universitetslektor/ førstelektor/førsteamanuensis.

5. Er det utfordringer med å rekruttere personar med førstekompetanse til utdanningane og i tilfelle kvifor?

Det er krav om ph.d.-grad ved tilsetting av vitenskapelige stillinger. NMBUs profesjonsutdanninger har gjennomgått en ønsket og nødvendig «akademisering» (for eksempel ble den første doktorgraden i landskapsarkitektur ved NMBU (NLH) tildelt i 1968; 7 doktorgrader ble tildelt i de 25 årene mellom 1970 og 1995, og tallet doktorgrader steg til 21 i de påfølgende 25 årene (1995 - 2020), men det er likevel ikke enkelt å rekruttere til førsteamanuensis-stillinger. Dette skyldes til dels at ph.d.-kandidatene ikke har vært norske og returnerer til andre land etter endt ph.d.-utdanning. Det skyldes også til dels det store gapet i lønnsnivå mellom academia og særlig stillinger i det private næringsliv. Det er også noe av grunnen til at det er en stor utfordring å få norske søkere til ph.d.-stipender på enkelte fagområder.

I lærerutdanning er det svært krevende å få nok kvalifiserte søkere til førstestillinger. NMBU foreslår at det øremerkes ph.d.-stillinger til sentrale profesjonsutdanninger, slik som lærerutdanning.

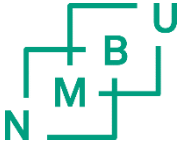
6. Kva skal til for å bygge sterke forskingsmiljø i profesjonsutdanningane. Kva er barrierane?

Det må være en kritisk masse av undervisere med forskningserfaring. I tillegg bør det legges vekt på at ph.d.-prosjekter er forankret i profesjonens tradisjon, praksis og teori. Ph.d.-studenter som tas opp for å gjennomføre en doktorgrad bør ha et minimum av tre års erfaring fra praksis. Ordningene med samfinansiering av ph.d.-stillinger mellom næringsliv eller det offentlige bør bygges ut.

Det er behov for øremerkede tiltak for å sikre rekruttering til førstestillinger og styrke forskningsgrunnlaget i lærerutdanningen. Manglende forskningskompetanse vil ha negative konsekvenser for kvaliteten på lærerutdanningene spesielt. Langtidsplanen bør prioritere profesjonsrettet forskning som er praksisnær, i partnerskap mellom skole- skoleeiere og UH-sektoren. I tillegg er tid en kritisk faktor, fordi profesjonsutdanning er intensiv i form av studentrelatert arbeid.

I profesjonsutdanningene (som lærerutdanningene) vil det pga. samhandling mellom de ulike aktørene på campus og i praksisfeltet være tilleggsoppgaver for å binde sammen utdanningene og progresjonen til studentene. Disse tilleggsoppgavene i profesjonsutdanningene gjenspeiles i lite grad i ressursene som f.eks. lærerutdanningene i dag får til å lede og drifte utdanningene.

Det er behov for flere veterinærer i Norge. Det veterinærmedisinske fagmiljøet i Norge er relativt lite og for å sikre et sterkt forskningsmiljø og god kvalitet i

utdanningen er det viktig med ett samlet fagmiljø og å unngå at fagmiljøet blir splittet på ulike utdanningsinstitusjoner av hensyn til desentralisering

7. Korleis kan koplinga mellom forskning og undervisning innan profesjonsfag bli betre?

Det er helt avgjørende at profesjonen kan dra veksler på forskning for å utvikle seg, samtidig som forskningen bør knytte seg til utfordringer og erfaring fra profesjonen. Slik er det meste av vår forskning er basert, da den tar utgangspunkt i aktuelle utfordringer og ofte søker å finne løsninger på disse. Ettersom vi som hovedregel har ansatte med doktorgrad som forsker i tillegg til deres undervisningsansvar, får vi gjerne denne nyttige koblingen i undervisningen. Det kan imidlertid være utfordringer med å kommunisere kunnskapen til profesjonen - særlig der ressursene og kapasitet til å gjennomføre etter- og videreutdanning er knappe. Det er også et større uutnyttet potensial i å bruke studenter mer aktivt inn i forskningsprosjekter. Vi har emnekataloger med forslag til masteroppgaver som ofte er knyttet til pågående forskningsprosjekter, men det er ikke like stor kobling i den løpende undervisningen for å sikre aktiv deltagelse.

Forskningskompetansen i personalet må styrkes gjennom ulike typer førstestillinger. Ved NMBU er forskningen ved lærerutdanningene tett koblet til praksisfeltet, dermed skapes en relevans både for forskning og for utdanningene. Det ville vært ønskelig om det hadde vært flere søkbare midler f.eks. gjennom Norges forskningsråd og Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse, som gir mulighet for å søke praksisnære forskningsprosjekt. Videre anbefaler vi at det etableres FOU-stillinger i skolen (med kompetanse innen FOU og veiledning) i samarbeid med lærerutdanningene i et partnerskap som bistår med forskning, utdanning og praksis for profesjonen.

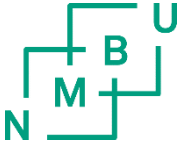
8. Korleis påverkar rammeplanane kvalitet og gjennomføring i profesjonsutdanningane?

For lærerutdanningene er noen nasjonale førende krav viktig for å sikre og beholde kvaliteten og nivået i lærerutdanningene. Dette gjelder de overordnede rammene, slik som antall dager i praksis, og at praksis skal være veiledet. I tillegg er det viktig å gi krav på omfang til fagene som inngår i studiet og opptakskrav. Når det gjelder detaljert innhold og organisering ønsker NMBU at det er stor grad av institusjonell styring.

Siden NMBU ikke har ingeniørutdanninger som følger rammeplaner, er det viktigste momentet for oss knyttet til forutsigbarhet for opptak til masterutdanninger.

9. Kva bidreg rammeplanane for ingeniørutdanningane med, og er det framleis behov for rammeplanar for ingeniørutdanningane? Dersom det er behov for rammeplanar, er det noko som bør endrast i dagens rammeplan for ingeniørutdanningane?

Rammeplanene for ingeniørutdanningene sikrer kvalitet og forutsigbarhet for opptak til videre masterstudier. Samtidig kan rammeplaner virke hemmende på utvikling av

målrettede utdanningstilbud i nye eller smale områder. Dette må tas hensyn til i videre arbeid med rammeplaner.

10. Korleis fungerer samarbeidet mellom arbeidsliv og utdanning? Kva skal til for å få til godt samarbeid og kva barrierar finst det?

I lærerutdanning er det nødvendig med et godt samarbeid, noe vi har etablert gjennom langsiktig samarbeid i partnerskap med støtte fra blant annet KD. Det mest omfattende samarbeidet i teknologiutdanningene er innenfor masteroppgaver som utarbeides, veiledes og gjennomføres i tett samarbeid med arbeidslivet.

11. Korleis fungerer dialogen mellom universitet og høgskular og arbeidsliv/samfunn, og er det tiltak som kan bidra til god dialog om kvalitet og relevans i utdanningane.

I lærerutdanning er dialogen god pga. langsiktig utvikling gjennom blant annet egen midler til partnerskap og EVU. Midler til offentlig sektor ph.d. bør styrkes slik at kostandene for skoleeier ikke blir for store, samtidig som det blir etablert FOU-stillinger i skolen fra offentlig sektor ph.d.-ordningen som har som oppgave å utvikle både skole og lærerutdanning.

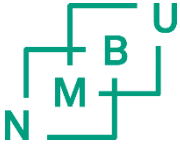
Se mer under bl.a. spørsmål 12 og 13.

Kapasitet

12. I Utsynsmeldinga blir det fast slått at dimensjoneringa av utdanningssystemet skal bli meir i tråd med behovet i samfunnet. Det skal skje mellom anna gjennom at UH-sektoren prioriterer å auke talet på studieplassar innanfor område som er etterspurde av arbeidslivet og av dei utdanningssøkjande, og som er særleg viktige for Noreg: IKT, helse og utdanning som er nødvendig for det grønne skiftet. Korleis kan institusjonane arbeide for å sikre tilstrekkeleg kapasitet i profesjonsutdanningane?

På grunnlag av initiativ fra KS og Forum for utdanning i samfunnsplanlegging, nedsatte Kommunal- og moderniseringsdepartementet en komite i 2019 for å vurdere utdanningskapasitet i offentlig planlegging (Hvordan øke utdanningskapasiteten i offentlig planlegging? – et strategidokument (digital versjon 20191114)). Vi anmoder om at dette arbeidet vektlegges i utarbeidelsen av profesjonsmeldingen.

Anbefalingen om å øke utdanningskapasiteten bygger på flere utredninger som pekte i samme retning: det er behov for en betydelig kapasitetsøkning når det gjelder utdanning av fagpersonale som kan løse plan- og analyseoppgaver iht. plan- og bygningsloven og øvrig planrelevant lovverk. Kartleggingene avdekket også at kommunene mangler tilførsel av, og tilgang til, flere typer planfaglig kompetanse: behovet er til stede når det gjelder overordnet strategisk planlegging, samfunnsplanlegging, økonomiplanlegging og areal- og fysisk planlegging. I 2019 var antall masterkandidater med ulike fagprofiler innenfor planlegging på mellom 150 og 200 i året.

Som et tiltak under pandemien ble det opprettet noen nye studieplasser med midlertidig finansiering. LANDSAM fikk 20 ekstra studieplasser for hvert årstrinn fordelt på studieprogrammene by- og regionplanlegging og folkehelsevitenskap i revidert nasjonalbudsjett våren 2020. Det var ikke mange nok til å svare ut behovet i arbeidslivet, men et stykke på vei. Nå er disse trukket tilbake og NMBU har måttet kutte, både i undervisning og etter- og videreutdanning.

Landskapsarkitektur, by- og regionplanlegging og eiendomsfag er alle femårige masterprogram som er rettet mot spesifikke profesjoner i arbeidslivet. De er også rettet mot både rurale og urbane kontekster. Studentene på NMBU kommer fra alle landsdeler, og sysselsetter for både distrikter og byer. Studietilbudene er av vesentlig betydning for å gjennomføre den lokale samfunnsutviklingen i det grønne skiftet. Studietilbudene har foreløpig fått en begrenset oppmerksomhet i forarbeidet til meldingen. Det samme gjelder studiene til landskapsingeniør og i eiendomsutvikling.

Det er et stort behov for, men underskudd av planleggere særlig i distriktene, hvor både kompetanse og kapasitet begrenser kommunenes evne til å skape robuste og bærekraftige lokalsamfunn (NOU 2020:12). Det er også et stort kompetanseetterslep for etter- og videreutdanning. Videre har Stortinget fattet et anmodningsvedtak om å styrke kapasiteten i utdannelsen (anmodningsvedtak nr. 708, 29. mai 2017, jmfør Meld st. 18 (2016-2017), samt flere utredninger som peker på behov for betydelig kapasitetsøkning i utdanning av fagpersonale som kan løse plan- og analyseoppgaver iht. plan- og bygningsloven og øvrig planrelevant lovverk. Kompetansebehovet er også kommet til uttrykk i pressemeldingen 17. januar 2023 fra regjeringen, hvor det vises til behov for kompetanse innen stedsutvikling og arealplanlegging:-

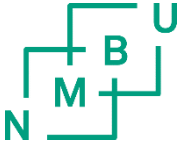
Anmodningsvedtaket er ikke fulgt opp, med unntak av et midlertidig tiltak under koronapandemien, hvor fakultetet fikk midler til ekstra studieplasser i perioden 2020-2022.

NMBU er godt rustet for å øke antallet studieplasser innen planleggingsfag dersom det er politisk ønske om det, med høy kvalitet i utdanningene. Søkertallene til utdanningene er høye. Ekstra studieplasser vil derfor kunne fylles opp med kvalifiserte søkere som kan bidra til å løse kapasitet- og kompetansebehovet i den offentlige planleggingen.

Profesjonsmeldinga skal bidra til å sikre at samfunnet har god tilgang på kompetent arbeidskraft. Det er behov for flere veterinærer i Norge. NMBU ønsker å øke antall veterinærstudenter og dette er også et foreslått tiltak i rapporten om [Tilgang på veterinære tjenester](#), side 56. Økt antall fullfinansierte studieplasser for veterinærer ved NMBU vil bidra til å sikre tilgang på veterinære tjenester i hele landet.

13. Har de døme på god dialog mellom universitet og høyskular og arbeidsliv for å sikre at kapasiteten er i tråd med behovet i arbeidslivet?

I lærerutdanningene er det god dialog med arbeidslivet om tilbud innen EVU, offentlig sektor ph.d. og hvilke fagkombinasjoner studentene bør velge som lærer. Videre utvikling er viktig blant annet for at mastergradsoppgaver kan bli mer

relevante for praksisfeltet. Alle studieprogram har programråd med ekstern representasjon fra aktuell bransje. Disse programrådene er effektive organ for å sikre relevant innhold og kvalitet på utdanningene.

Det er blant annet også utarbeidet en rammeavtale med KONNEKT, som skal styrke dialog og samhandling med samferdselssektoren, samt sikre at det utvikles kompetanse som er i tråd med behovet. Avtalen har gjort det mulig med seminarer for erfaringsutveksling og styrket dialog, samt utvikle emner som svarer for behovet innenfor denne sektoren. En slik finansiering er imidlertid svært sårbar for endringer og skaper ikke forutsigbare kompetansemiljøer.

14. Korleis kan vi utnytte utdanningskapasiteten, og særleg ledig utdanningskapasitet, best mogleg?

Det blir ikke nødvendigvis ledige ressurser av at færre studenter møter opp på en utdanning. De fleste emner må likevel gjennomføres med færre studenter, noe som medfører at institusjonene får lavere resultatfinansiering som for f.eks. lærerutdanningene.

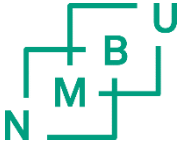
For utdanningene på LANDSAM, er økonomien så stram at i dag at det ikke finnes ledig utdanningskapasitet. Det er tvert imot en utfordring at vi ikke har kapasitet til å gjennomføre etter- og videreutdanning det er stort behov for. Se over under spørsmål 12.

15. Kva er barrierane for å få til fleksibel og desentralisert utdanning?

NMBU har gode erfaring med fleksibel og delvis desentralisert utdanning innen EVU og PPU. Mange av realfagene og profesjonsfagene krever lab og campusundervisning for å gi studentene tilstrekkelig læringsutbytte, noe som begrenser desentralisering av flere utdanninger. I tillegg er det viktig å understreke at en profesjonsutdanning som lærerutdanning krever stor grad av tilstedeværelse for studentene. Det er viktig at studenter deltar i eksemplarisk studentaktiv undervisning – der studenter også får fysisk og teoretisk erfaring med det som gjøres.

Det er også minste grense for hvor små kompetansemiljø kan være for å sikre at de holder gode nok faglig kvalitet- både innen profesjonsfaget, kunnskap om relevant forskning og beste praksis, didaktisk og for å sikre tverrfaglighet i utdanningen. Derfor er det uheldig å desentralisere utdanningen utover de clusterne som finnes i dag. Det er imidlertid et stort potensial i å utvikle emner for studenter og for profesjonen som gjennomføres desentralt. Det er påpekt i rapporten som på oppdrag fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet dokumenterer det store behovet for etter- og videreutdanning innen planlegging (Rambøll, 2022). Dette får vi til der vi gjennomfører case-baserte etter- og videreutdanningskurs, og der det er digitale kurs som tilrettelegger for lokal tilstedeværelse.

16. Har de gode døme på fleksible og desentraliserte utdanningstilbod i profesjonsutdanningar?

Ved LANDSAM har NMBU et omfattende etterutdanningstilbud. Dette er tilbud som dekker blant annet plan- og bygningsloven, prosessledelse, besøksforvaltning og levende lokalsamfunn, samt regional planlegging. Dette er tilbud som gjerne er digitale, slik at kursdeltager kan tilegne seg kompetansen når det skulle passe. Det er også tilbud som er stedsbasert med lokale samlinger, slik vi har hatt blant annet i Nordland i emnet om besøksforvaltning. Vi har også et slikt kurs om "tingsrett for landmålere". Det er også rene webinarer, slik det for eksempel er i kurset om nærnatur.

PPU i realfag og naturbruk, hel- og deltid ved NMBU er samlingsbasert, delvis digitalt med mulighet for praksisopplæring i hele landet og i utlandet. Videreutdanning for lærere ved NMBU er et godt eksempel på fleksibel utdanning, med campussamlinger i et krevende fag (matematikk for 8. til 13. trinn) med betydelig bruk av studentaktive læringsmetoder og ukentlige digitale fellesøvinger.

17. Kva må til for at fleire **unge** skal velje profesjonsutdanningar det er stor etterspurnad etter i arbeidslivet?

Læreres arbeidsforhold er avgjørende for å beholde lærere i yrket.

Rekrutteringen til lærerutdanningene har ikke bare betydning for hvorvidt vi i fremtiden har lærere og ansatte i skole og barnehage med relevant utdanning, rekrutteringssituasjonen har også innvirkning på hele rekrutteringsgrunnlaget av studenter til universiteter og høyskoler.

NMBU støtter forslaget i NOU 2022: 13 *Med videre betydning – Et helhetlig system for kompetanse- og karriereutvikling i barnehage og skole* om å gi nytilsatte lærere veiledning, samt at det utvikles et mer helhetlig system for EVU for lærere og skoleutvikling.

NMBU ønsker at det åpnes opp for bedre innpassingsmuligheter av annen utdanning og bedre stipendordninger for lærerstudenter.

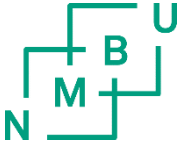
NMBU ser med bekymring på at færre elever velger realfag i videregående opplæring, noe som svekker tilstrekkelig søkergrunnlag til de utdanningene som krever programfag i realfagene. Dette vil på sikt svekke både offentlig og privat sektor.

18. Korleis kan vi mobilisere vaksne som har familie og økonomiske forplikningar til å ta ei profesjonsutdanning?

NMBU mener bedre stipend- og reiseordninger i lærerutdanninger vil være et tiltak som bør prøves ut. Studietilbud som baserer seg på helt eller delvis digital gjennomføring er aktuelt for å mobilisere voksne til profesjonsutdanning.

Praksis

22. Korleis kan alle partar leggje til rette for at fleire får praksisen dei treng?

Praksis er en sentral utprøvnings- og erfaringsarena i yrkene for profesjonsutdanningene. Forbedringer av praksis kan utvikles ved:

- Alle institusjoner gir veiledningskompetanse til praksisveilederne gjennom videreutdanning.
- Bedre integrasjon mellom teori og praksis i utdanningene gjennom gjensidige partnerskap
- Utvikle kombinerte stillinger eller egne stillinger i f.eks. i samarbeid med skolen med vekt på FOU – skoleutvikling/lærerutdanningsutvikling.

Sammenlignet med profesjonsutdanningene innen helse og utdanning, har f.eks. planleggerutdanningene en friere og mer fleksibel kobling til praksis og er i stor grad selvstyrt med hensyn til hvordan innholdet i studieprogrammene møter utfordringene.

I utfordringsbildet er det pekt på at flere av profesjonsutdanningene er “unge” akademisk sett. NMBU sine profesjonsutdanninger er under stadig utvikling, men de bygger på mer enn hundre års tradisjon. Når det gjelder planleggingsfagene har vi et tett samarbeid med yrkesorganisasjonene (som for eksempel Kommunenes sentralforbund, Norske landskapsarkitekters forening). Kandidater som utdannes til å planlegge i norske kommuner, må gjennom sin utdanning få bred og relevant innsikt i lokal planlegging. Dette innebærer at vi jobber tett med kommuner og personer fra praksisfeltet som undervisere, og vi jobber aktivt med virkelige eksempler fra kommunene i undervisningen. Det vesentligste av forskningen er også rettet mot aktuelle problemer som skal løses i praksisfeltet – alt fra stedsutvikling i Lofoten, folkehelseutfordringer og blågrønne strukturer i by til transportplanlegging på Østlandet.

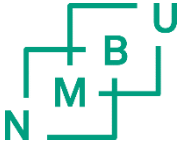
De seneste årene har NMBU jobbet mer systematisk med å oppfordre studentene til å innlemme et praksisemner i sin utdanning. De siste års erfaringer viser at mange studenter velger dette og at tilbudet av praksisplasser er godt og økende. Dette skyldes også at det er stor etterspørsel etter denne kompetansen og at mange arbeidsgivere (både private og offentlige) ønsker å være attraktive og ansetter studenter etter praksisperioden for å kunne sikre seg dem allerede før de er ferdig utdannet.

23. Lærestadane og arbeidslivet er avgjerande for kvaliteten i praksisopplæringa. Kan regjeringa likevel gjere meir for at alle studentar får praksisopplæring av god kvalitet, både når det gjeld førebuingane til praksis og rettleiing og fagleg oppfølging av praksisen?

Det er nødvendig å utvikle og styrke rammebetingelsene knyttet til praksisstudier for alle profesjonsutdanningene. NMBU mener det må utarbeides permanente ordninger hvor støtte til bo- og reiseutgifter er forutsigbart for studentene.

I PPU og Lektorutdanning ved NMBU ønsker vi ekstra reisestøtte til studenter som vil gjennomføre praksisopplæring i de nordligste fylkene i Norge. Dette tiltaket vil kunne bidra til å rekruttere flere realfags- og naturbrukslærere til de nordligste fylkene.

Det er videre viktig at skoleeiere forplikter seg til å stille med praksisplasser.

24. Korleis kan utdanningane førebu studentane på eit yrkesliv der dei er forventa å samarbeide med andre profesjonar?

Tverrfaglighet er helt avgjørende for å lykkes med en bærekraftig samfunnsutvikling. Profesjonsutdanningene ved LANDSAM (som nevnt over) har en slik tverrfaglighet i seg ved at de fleste emner som tar utgangspunkt i virkelige case må håndtere ulike fag og problemstillinger de skal løse. Det er også mange emner som er felles for ulike profesjonsutdanninger. På denne måten får studentene grunnleggende kunnskap innenfor mange fagområder, men også trening i å samhandle med andre profesjoner. Vi arbeider med å tilby enda flere kurs på masternivå som er felles for flere av studieprogrammene ved fakultetet.

I lærerutdanning kan det eksempelvis være gunstig med praksisperioder som er utenfor klasserommet, for å gi studentene innsikt i samarbeid med andre profesjoner. Det å stille krav om tverrprofesjonell kompetanse, gjennom teori og praksis som en del av studiekravene i profesjonsutdanningene, vil bidra til økt forståelse for hvilke ressurser som må samhandle i de ulike yrkene profesjonsutdanningene utdanner for.

25. Kva kan motivere til å ta imot fleire praksisstudentar og byggje ut samarbeidet om utdanning?

Utvikling av statlig hospiteringsordninger mellom f.eks. skole, skoleeiere og UH kan bidra til økt samarbeid og kvalitet i utdanningene.

Utvikle partnerskapene gjennom FOU og delte stillinger samt gi praksisfeltet reell innflytelse på praksisopplæringens læringsutbyttebeskrivelser.

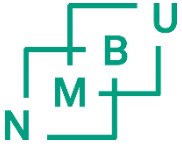
Videreutvikle veiledningskompetansen til praksislærere, gjennom formell utdanning i veiledningspedagogikk.

26. Er strukturen på praksis og mengda med praksis innan lærarutdanningane rett eller bør praksisperiodane vere lengre og slik gi høve til eit djupare innblikk i livet på ein skule eller barnehage?

NMBU ønsker ikke mer praksis (kvantitativt), men enda bedre kvalitet i praksisopplæringen gjennom utvikling av partnerskap og tydeligere tematikk i de ulike praksisperiodene. Mer fleksibilitet i gjennomføring av praksis er avgjørende for å kunne få til lengre og mer sammenhengende praksisperioder.

Mangfald

27. Har de gjennomført tiltak for å auke mangfaldet i profesjonsutdanningane? Korleis har eventuelle tiltak verka?

Det har vært en gledelig utvikling med økt mangfold i lærerutdanningene ved NMBU. Det er viktig at ungdom med minoritetsbakgrunn ønsker å bli lærere og gjennom det være rollemodeller for andre. Ved NMBU har vi en nokså god kjønnsbalanse, med noe overvekt på kvinnelige studenter. I lektorprogrammet har vi gjort tiltak for at alle studenter skal bli inkludert både i studiemiljøet og i studentmiljøet. Det er et svært godt samarbeid med studentforeningene slik at de er bevisste på å ta vare på alle studentene ved studiestart. Ansatte i profesjonsfag har også vært spesielt bevisst på (grupper av) studenter som trenger litt ekstra støtte ved å tilby noe ekstra veiledning eller samtaler.

NMBU har blant annet iverksatt et tiltak knyttet til at mange studenter opplever ensomhet og opplever stress i studiehverdagen. Emnet [Personlig utvikling](#) - 5 stp. er igangsatt og har svært gode resultater.

28. Kva verkemiddel kan vi bruke for at profesjonsutdanningane tiltrekkjer seg studentar frå begge kjønn og ulike føresetnader og bakgrunnar? Kva bør rolla til offentlege styresmakter vere i dette arbeidet?

Ved evt. ubalanse av studenter i profesjonsutdanningene må en iverksette konkrete tiltak når det er aktuelt. Forslag til tiltak bør utarbeides av UHRs fagstrategiske enheter og institusjonene i fellesskap.

Vennlig hilsen

Siri Fjellheim
Rektor

Hans Gran
Prorektor for utdanning

Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ikke håndskrevne signaturer.

Vedlegg: NMBUs innspill til profesjonsmeldinga

Mottaker	Kontaktperson	Adresse	Post
Kunnskapsdepartementet	Holmen Hilde Engerbakk	Postboks 8119 Dep.	0032 OSLO